

ΤΟ ΝΕΟ ΚΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΟ ΚΤΗΡΙΟ ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Επιμέλεια: Πρόδρομος Νικηφορίδης & Μπερνάρ Κουόμο, Αρχιτέκτονες

«Κι έτσι, στο εσωτερικό του δωματίου μπαίνει στα κλεφτά, περνώντας απ' το σότζι, μια αντανάκλαση θαμπή απ' τον κήπο. Για μας τίποτε άλλο έξω απ' αυτές τις πλάγιες αδύναμες ακτίνες φωτός δεν είναι στοιχείο μορφιάς για το δωμάτιο».

Τανιζάκι, «Το εγκώμιο της σκιάς», εκδόσεις Άγρα, 1992.

Το νέο κτήριο της Τράπεζας της Ελλάδος στη Θεσσαλονίκη χωροθετείται στην ανατολική περιαστική ζώνη της πόλης, σε ένα οικοπέδο 30 στρεμμάτων, στα όρια του Δήμου Πυλαίας. Ο φορέας του έργου, δηλαδή η Τράπεζα της Ελλάδος, οι ειδικές προδιαγραφές του κτηρίου, καθώς επίσης και η συνύπαρξη του φυσικού στοιχείου με τις αναγκαίες κατασκευές, καθόρισαν τους άξονες της συνθετικής σκέψης. Πρωταρχικός στόχος της σύνθεσης ήταν να συμφιλώσσει τις υψηλές απαιτήσεις ασφαλείας και τις ιδιότυπες λειτουργικές ανάγκες με μια αρχιτεκτονική ενιαία, που αποπνέει κύρος, ενώ συγχρόνως περιέχει τις αναγκαίες ποιότητες άνεσης ενός χώρου εργασίας, καθώς και όλες τις απαραίτητες δυνατότητες οριζόντιας και κατακόρυφης κίνησης που παίζουν θεμελιώδη λειτουργικό ρόλο. Ο δεύτερος στόχος - με δεδομένη την ευρύτητα του οικοπέδου και τη θέση του στη είσοδο της πόλης, σε έδαφος ελαφρά επικλινές, που προσφέρει μια οπτική σχέση με το Θερμαϊκό Κόλπο - ήταν η ένταξη στους συνθετικούς συλλογισμούς των κλιματικών απαιτήσεων, των ποιοτήτων του φυσικού περιβάλλοντος (όπως η θέα της θάλασσας) και της κλωρίδας της περιοχής. Ιδιαίτερα ως προς το τελευταίο, σκοπός είναι η δημιουργία ενός κήπου στον περιβάλλοντα χώρο του κτηρίου, ο οποίος, καθώς θα αναπτύσσεται μέσα στο χρόνο, θα αφομοιώνεται στη φυσική τάση εξέλιξης της βλάστησης της περιοχής

■ Η ένταξη στο χώρο

Η ευρύτητα του οικοπέδου επιτρέπει στο κτήριο να αποσπαστεί, να αποσυρθεί πίσω από το «μέτωπο» κοντά στο δρόμο που τείνουν να διαμορφώσουν τα γειτονικά κτήρια, αφήνοντας μπροστά του ένα μεγάλο ελεύθερο χώρο. Το κτήριο τοποθετείται με το μήκος του παράλληλο στον άξονα του κεντρικού δρόμου, κάπου στο μέσον του οικοπέδου, ενώ η πρόσβαση στο εσωτερικό του οικοπέδου γίνεται από την πίσω του πλευρά, από ένα βοηθητικό ιδιωτικό δρόμο παράλληλο στον κεντρικό οδικό άξονα. Εκεί, μακριά από το μέτωπο της κύριας όψης, συγκεντρώνονται και όλες οι εσωτερικές του δραστηριότητες.

Τοπολογικά, στο οικοπέδο της Τράπεζας της Ελλάδος αναγνωρίζονται δύο ενότητες: μπροστά από το κτήριο, ένας χώρος «συνομιλίας» και καθορισμού των όρων παρουσίας του στην ευρύτερη περιοχή και πίσω από αυτό, από όπου γίνεται

και η πρόσβαση, οι χώροι όπου διαδραματίζονται οι εσωτερικές του λειτουργίες. Ανάμεσά τους το μέτωπο του κτηρίου, η κύρια του όψη, αποκτά διττή υπόσταση: ως όψη παρουσίας, σύστασης του κτηρίου γύρω του και ως όριο ανάμεσα στην εσωτερική ζωή του και σε όσα συμβαίνουν εκτός του. Όριο εσωστρέφειας και εξωστρέφειας, κίνησης και ηρεμίας, ένα πέτασμα που καλύπτει και αποκαλύπτει ταυτόχρονα.

■ Το κτήριο και η σχέση του με τον περιβάλλοντα χώρο

Το λειτουργικό πρόγραμμα προβλέπει τη δημιουργία ενός κεντρικού κτηρίου συνολικής επιφάνειας 6.000 τμ και ενός δευτέρου συνοδευτικού κτηρίου, σε άμεση σχέση με τον περιβάλλοντα χώρο του συγκροτήματος, που προορίζεται για την επιτήρηση και τον έλεγχο της πρόσβασης. Ανάμεσά τους βρίσκεται ένα μικρό κτήριο στάθμευσης, κατά ένα μέρος του βυθισμένο στη γη και σε άμεση λειτουργική σχέση με το κεντρικό κτήριο.

Στο ισόγειο του κεντρικού κτηρίου οι διαφορετικές λειτουργίες κατανέμονται κατά μήκος και εκατέρωθεν ενός κεντρικού εσωτερικού διαδρόμου εξυπηρέτησης, ύψιστης ασφάλειας. Γύρω του αρθρώνονται, με ένα σύστημα ασυνεχές, όγκοι που στεγάζουν τις επιμέρους λειτουργίες. Συνθέτουν έτσι ένα περιγράμμα κτηρίου με επάλληλες προεξοχές και εσοχές, που ενοούν την εναλλαγή χώρων εργασίας και πράσινων χώρων, επιτρέπουν τη χρήση του φυσικού φωτός ως συστήματος φωτισμού του κεντρικού αυτού δρόμου εξυπηρέτησης, τη διευθέτηση των διαφανειών ανάμεσα στους μονολιθικούς όγκους και την προσφορά στους χώρους εργασίας που συνδέονται απευθείας με το διάδρομο μιας σχέσης αδιάλειπτης εγγύτητας με τον κήπο. Όπως οι διαφάνειες ανάμεσα στους όγκους προσφέρουν οπτικές προς τους εξωτερικούς χώρους, έτσι και η εκεί παρουσία του φυσικού ως συμπληρωματικού του δομημένου εξασφαλίζει τις συνέχειες του φυσικού τοπίου, διπλώνοντας το μέσα από τα διάκενα μεταξύ των επιμέρους κτηρίων.

Ο δομημένος χώρος χαρακτηρίζεται από ένα βαθμό διαφάνειας, τη λιτότητα των γραμμών του, τη μονοχρωμία, όπως μαρτυρά η θεληματική επιλογή ενός κυρίαρχου γκριζού, που πραγματοποιείται με υλικά φυσικά όπως η πέτρα στην όψη, ο τιτανίουχος ψευδάργυρος και το εμφανές σκυρόδεμα. Τα υλικά και τα χρώματα των προσώπων διαπερνούν τα ανοίγματα και συνεχίζουν στο εσωτερικό του κτηρίου καθιστώντας τα όρια εντός και εκτός ρευστά, αμφίσημα.

Αλλά και από το ίδιο το έδαφος, ακαλλιέργητο εδώ και χρόνια, αποφασιστικά διατηρήθηκε ο πιο άγονος χαρακτήρας του στο ανώτερο του μέρος, ο πιο ελώδης στο κατώτερο, όταν κατακλύζεται στη διαδοχή των εποχών από σπόρους που ταξιθεύοντας χρωματίζουν τη γη. Εμπλουτίστηκε μόνο με είδη

φυτών που απαντούν σε τρία απαραβίαστα κριτήρια: η αναζήτηση των ειδών να αντίκειται από τη μεγάλη ποικιλία της ελληνικής κλωρίδας, οι ελάχιστες δυνατές απαιτήσεις των φυτών σε νερό και η τήρηση της προδιαγραφής ασφαλείας που η Τράπεζα της Ελλάδος έθεσε για φυτά που το ύψος τους δεν θα ξεπερνά τα 30 εκ, ώστε να διευκολύνεται η επιτήρηση του χώρου.

Ο κήπος δε θα είναι δημόσιος, καθώς βρίσκεται εντός της περιμέτρου ασφαλείας. Μόνη η κλίση του εδάφους τον καθιστά αντιληπτό από το δρόμο και τους χώρους εργασίας. Συντηρεί όμως τη μνήμη ενός τόπου, στο εξής καταδικασμένου σε μια φρενήρη αστικοποίηση.

■ Ο κήπος του δώματος και η πέμπτη όψη

Στη λογική της ταυτόχρονης παρουσίας και άρθρωσης φυσικού και δομημένου εντάσσεται η πρόταση κατασκευής κήπων στα δώματα των κτηρίων. Είναι προεκτάσεις του κήπου που διαμορφώνεται γύρω από τα κτήρια, διεισδύσεις του στο σώμα της κατασκευής και στους χώρους ζωής εντός της. Τα δώματα των όγκων του κεντρικού κτηρίου είναι ορατά τόσο από τους χώρους εργασίας του ορόφου, όσο και από τον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο της περιοχής λόγω κλίσεων. Από την άλλη, το δώμα του κτηρίου στάθμευσης, κατά ένα μέρος του βυθισμένο στη γη, γίνεται αντιληπτό ως προέκταση των διαμορφώσεων του περιβάλλοντος χώρου.

Ο κήπος των δωματίων βελτιώνει σημαντικά τις συνθήκες θερμικής άνεσης μέσα στο κτήριο. Βοηθά στη θερμική προστασία και το δροσισμό του, καθώς και στην προστασία του από την έντονη καλοκαιρινή ακτινοβολία και την υπερθέρμανση, μειώνει δηλαδή τις θερμικές ανταλλαγές του με το περιβάλλον.

Ο τύπος φύτευσης είναι ο εκτατικός. Πρόκειται μάλιστα για το μεγαλύτερο δώμα εκτατικού τύπου στην Ελλάδα. Και εδώ τα κριτήρια επιλογής των φυτεύσεων είναι εκείνα που ακολουθήθηκαν στον περιβάλλοντα χώρο: φυτά εδαφοκάλυψης, χαμηλά και ποώδη, που χρειάζονται ελάχιστη συντήρηση, είναι ανθεκτικά στην ξηρασία και αναβλαστώνουν εύκολα.

Η πέμπτη όψη του κτηρίου, η όψη του δώματός του δηλαδή, εκείνη που στρέφεται προς τον ουρανό, είναι συνθετικά ισοδύναμη με τις άλλες του όψεις. Είναι ιδιαίτερη, καθώς εκείνη κυρίως επιτρέπει εισχωρήσεις του ουρανού στο εσωτερικό του κτηρίου, την πλατεία και το έδαφος. Συγχρόνως στεγάζει, σκιάζει. Περιέχει εναλλαγές επιπέδων, κενών και πλήρων, υλικών, φωτισκιάσεων. Διαντιδρώντας με το φως αποκτά βάθος. Καλύπτεται από τιτανίουχο ψευδάργυρο, σκυρόδεμα και χώμα. Σ' αυτήν προεκτείνεται ο κήπος του περιβάλλοντος χώρου, για αυτό και μεταβάλλεται με τις εποχές και το χρόνο. Το κτήριο αντιμετωπίζεται ως ένα στερεό στο χώρο, που συμπλέκεται με τη φύση, το έδαφος και τον ουρανό.

■ Ο κήπος στον περιβάλλοντα χώρο

Σ' αυτήν την πλευρά της περιφέρειας της πόλης, που διανύει μια πορεία γρήγορης ανοικοδόμησης, τα ίχνη της φύσης, της ακαλλιέργητης γης, εκλείπουν με τον καιρό. Στο διαθέσιμο χώρο του οικοπέδου της Τράπεζας της Ελλάδος διατηρήθηκε η μνήμη αυτής της γης. Για την αρχή, μια πρώτη ύλη 80 περίπου φυτικών ειδών της ελληνικής κλωρίδας, χαμηλών για λόγους επιτήρησης του χώρου και με μικρές υδατικές απαιτήσεις, διασπείρεται στον περιβάλλοντα χώρο, στα διάκενα και τα δώματα των κτηρίων, ακολουθώντας ρευστούς σχηματισμούς. Με το χρόνο όμως ο κήπος θα αφεθεί να εμπλουτιστεί από σπόρους που φέρνει ο άνεμος, και από εκείνους που ήδη περιέχει το χώμα. Θα αφεθεί να πλάσει την εσωτερική του ζωή και να την αφηγηθεί απλώνοντας χρώματα στη γη, αρώματα, ήχους, υφές, ποιότητες που θα αλλάζουν απρόβλεπτα με τις εποχές και το χρόνο.

Η κεντρική ιδέα της διαμόρφωσης του κήπου προσεγγίζει εκείνη της ακαλλιέργητης από χρόνια γης. Ένας τέτοιος τόπος εμπεριέχει την απρόβλεπτη, δυναμική εξελικτική της φύσης στην πιο ανόθευτη της μορφή, όταν γεννιέται, ζει, φθίρει και πάλι αναδημιουργείται, ως οικοσύστημα αυτόνομο, ως αυτάρκης ζωντανός οργανισμός, με μικρή μόνο συνδρομή του ανθρώπου. Είναι ικανός και ελεύθερος να αφομοιώσει, να προσαρμοστεί, να μεταμορφωθεί, εγγράφο-

Άποψη του κτηρίου και του κήπου

Άποψη του κτηρίου

Ο χώρος εστίασης

νας το τυχαίο των αλλαγών του καιρού και του χρόνου. Ένας τόπος που μοιάζει να σιωπά, είναι όμως ζωντανός, πολύχρωμος, ευφάνταστος, επινοητικός, σε διαρκή κίνηση, αρμονικός αν και εξελίσσεται χωρίς κανόνες. Αναπτύσσει ανέλπιστες σχέσεις ανάμεσα στα φυτά, τη γη, τον αέρα, το φώς, τους μικρούς ζωντανούς οργανισμούς. Δημιουργεί κρυφούς μικρόκοσμους. Δε μας απευθύνεται προφανώς. «Εκεί μπορούμε να μπούμε μόνο κατά τύχη ή από απροσεξία»

Γράφει ο Gilles Clément: «Πάντοτε η ακαλλιέργητη γη μου έμοιαζε πιο κοντά στην έννοια του κήπου. Ένας τόπος χωρίς απαγορεύσεις, προικισμένος με τα συνήθη πλούτη της φύσης, άνθη, δέντρα, έντομα, πουλιά, όλα πλέκονται με έναν τρόπο πολύπλοκο και μαγικό, με απόηχους δυσνόητους για ένα παιδί. Εκπλήξεις, φόβοι, αρώματα, αμέτρητες οπτικές, ακατάπαυστες μάχες, μουσική ακατανόητη και αυτάρεσκη, που εκφράζει το ουσιώδες αυτών που ο άνθρωπος, όταν απαλλαχτεί από την τυραννία του τεχνητού, μπορεί τελικά να νοιώσει: τη ζωή»

Θα μπορούσαμε ίσως να νοιώσουμε καλύτερα τις ιδιαιτερότητες ενός κήπου σαν αυτόν, αν φέρουμε στο νου τις συνήθειες προεικόνες μας: κήποι καθαροί, απολύτως τακτοποιημένοι, χωρίς αγριόχορτα, παντού γκαζόν, με πολύ περιποιημένα φυτά που σχεδόν αστράφτουν σαν σε έκθεση. Εκεί τίποτα ξένο δεν μπορεί να εισχωρήσει, όλα είναι σχεδιασμένα, προβλέψιμα, ελεγχόμενα, χωρίς ιδιαίτερες εκπλήξεις. Και ο περιπατητής ακολουθεί υποχρεωτικές πορείες, δεν μπορεί να χαθεί μέσα τους, να ακολουθήσει ό,τι τον συγκινεί.

■ Μέσα στο χρόνο

Ένα κτήριο πλάθεται στη φαντασία κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού μέσα από σχέσεις: με το έδαφος, τη φύση, τον ουρανό, το φως σχέσεις όγκων, επιφανειών, υλικών, χρωμάτων. Αλλά και μέσα από διαγραμματικές λειτουργικές σχέσεις. Μέσα από σενάρια κατοίκησης που προσπαθούν να είναι όσο το δυνατό ρεαλιστικά, αλλά και να ανταποκριθούν σε πιθανές εκτροπές. Πάντα όμως αποκαλύπτεται πραγματικά μόνο όταν γίνει μέρος της πραγματικής μας ζωής, μέσα στο χρόνο. Τότε μοιάζει να αναδημιουργείται, να εμπλουτίζεται, να προεκτείνεται, καθώς γίνεται μέρος της καθημερινής μας εμπειρίας. Τότε μας εκπλήσσει απρόσμενα. ■

¹ Gilles Clément, "Une école buissonnière", éditions Hazan, 1997, σελ. 39

² Gilles Clément, "Une école buissonnière", éditions Hazan, 1997, σελ. 36

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ

Πρόδρομος Νικηφορίδης, Α/Μ
Μπερνάρ Κουόμο, Α/Μ

ΣΤΑΤΙΚΑ

Ιάκωβος Λαβασάς, Π/Μ

Μαρία Στεφανούρη, Π/Μ

ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΑ

Δημήτριος Μπόζης, Μ/Μ

Παναγιώτης Κικίδης, Η/Μ

Γεράσιμος Καμπίτσας, Η/Μ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εμμανουήλ Δαλακλής, Α/Μ

Παναγιώτης Παναγάκης, Α/Μ

Γεράσιμος Παπαδάτος, Π/Μ

Κωνσταντίνος Δημητρακόπουλος, Η/Μ

Κωνσταντίνος Γρηγορόπουλος, Μ/Μ

ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ

ΔΕΚΑΘΛΟΝ Α.Ε.

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΕΡΓΟΥ

ΔΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.

Άποψη του φυλακίου

Το εσωτερικό του κτηρίου

Το φυτεμένο δώμα

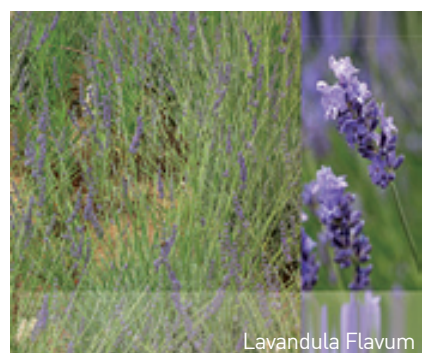
Linum Flavum

Rosa Cultivar "White Cover"

Echinops Ritro

Lavandula Flavum